

Harakat koordinatsiyasi uchun mo'ljallangan turgan joyidan uzunlikka sakrash testi natijalari 1 kursda 229 sm.ni, 2 kursda 230.8 sm.ni, 3 kursda 232.7 sm.ni, 4 kursda esa 234.4 sm.ni tashkil qildi.

Kuch jismoniy sifatini aniqlash uchun belgilangan granata uloqtirish testi natijalari 1 kursda 41.3 m.ni, 2 kursda 40.4 m.ni, 3 kursda 41.7 m.ni, 4 kursda esa 41.2 m.ni tashkil qilganligini ko'rishimiz mumkin.

Tezkorlik, chidamlilik va kuch sifatlarini tekshirish maqsadida 6 daq. Davomida yurish-yugurish testi natijalari ham 1 kursda 1590 m.ni, 2 kursda 1570 m.ni, 3 kursda 1580 m.ni, 4 kursda esa 1580 m.ni tashkil qilib, "Alpomish" me'yorlariga solishtirganda natijalar pastligini kuzatishimiz mumkin.

Tajriba oxirida barcha tajriba guruhlarida talabalarida chidamlilik, kuch, tezkorlik ko'rsatkichlarining ancha oshganligi

aniqlandi, bu universitet yo'nalishlarida tahsil oluvchi talabalarning chidamlilik, kuch, tezkorlik tayyorgarligiga butun o'quv jarayoni davomida e'tibor qaratish zarurligini ko'rsatadi.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, talabalarda o'zining jismoniy tayyorgarligi uchun shug'ullanishga bo'lgan qiziqishlari o'ta yuqori. Talabalarning orasida mustaqil ravishda muntazam shug'ullanuvchilar ham mavjud, lekin ular ozchilikni tashkil qiladi. Bu yerda bir narsani aytib o'tish kerakki, universitet sport klubining faoliyatini ham talab darajasiga olib chiqish lozim. Chunki sport klubining universitetda doimiy nomutaxassis talabalar uchun jismoniy tarbiya va sport sohasidagi bilimlarini oshirish, ularda sog'lom turmush tarzini shakllantirish bo'yicha olib borilayotgan ishlar ko'lamini kengaytirish, talabalarni an'anaviy sport musobaqalariga muntazam jalb qilish choralarini ko'rishi va ularni hisobotini yuritishi maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5924-sonli Farmoni. Toshkent sh. 2020 yil 24 yanvar
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sog'lom turmush tarzini keng tatbiq etish va va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6099-sonli Farmoni. –Toshkent: 2020 yil 30 oktyabr.
3. Хасанов А.Т. (2017). Физическая культура и спорт как важный аспект в формировании личности. Молодой ученый, (11), 527-529.
4. Хасанов А.Т., Юсупов Т.Т., Алломов Э.И. (2020). Подготовка специалистов факультета военного образования к профессионально-инновационной деятельности. European Journal of Humanities and Social Sciences, (1), 108-113.
5. Hasanov A. (2022). Primary school students training movement games in physical education classes: primary school students training movement games in physical education classes. Физическое воспитание, спорт и здоровье, 2(2).
6. Хасанов А.Т. (2018). Экспериментальное обоснование акцентированных занятий по физическому воспитанию студентов факультета "Допризывное военное образование". In Педагогика сегодня: проблемы и решения (pp. 59-61).
7. Ханкельдиев Ш.Х., Хасанов А.Т. Оценка физического статуса учащейся молодежи методом канонического анализа. Андрущишин ИФ-доктор педагогических наук, профессор (Казахстан), 35.
8. Ikhonjonovich I.I., Tolanovich Y.T., Baxodirovna H.B. (2021). Physical Education In The Structure Of Professional Education. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(03), 226-229.

REZYUME. Maqolada talabalarning kasbiy-amaliy harakat tayyorgarligini yanada takomillashtirishga yo'naltirilgan metodik tavsiyalarni ishlab chiqish maqsadida kasbiy-amaliy jismoniy tayyorgarlikka urg'u bergan holda jismoniy tarbiya o'quv jarayonini takomillashtirishni nazarda tutgan pedagogik tajriba natijalari va ularning tahlili bayon qilingan.

РЕЗЮМЕ. В статье представлены результаты педагогического эксперимента и их анализ с целью разработки методических рекомендаций, направленных на дальнейшее совершенствование профессионально-прикладной двигательной подготовки студентов, с акцентом на профессионально - прикладную физическую подготовку.

SUMMARY. The article presents the results of a pedagogical experiment and their analysis in order to develop methodological recommendations aimed at further improving the professionally applied motor training of students, with an emphasis on professionally applied physical training.

BASLAWISH BILIMLENDIRIW SABAQLIQLARI TEKSTLERININ INFORMACIYALIQ BAZASIN DUZIWI MASELELERI

B.Xojanov – oqitwshi

I.Ixlasov – oqitwshi

Ajiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı

Tayanch so'zlar: axborotlar bazasi, semiotika, texnologiya, ma'lumotlar majmuasi.

Ключевые слова: база данных, семиотика, технология, комплекс сведений.

Key words: database, semiotics, technology, information complex.

Baslawish bilimlendiriw sabaqlıqları tekstleriniñ informaciyalıq bazasın dúziw máseleleri boyınsha maǵlıwmat berer ekenbiz, bul maǵlıwmatlar bazasın dúziw sisteması - óz-ara baylanısqa maǵlıwmatlar kompleksi jáne bul maǵlıwmatlarǵa baylanıswǵa járdem beretuǵın biriktirilgen programmalar esaplanadı. Bul maǵlıwmatlar bazasın dúziw sistemasınıñ tiykarǵı maqseti - maǵlıwmatlar bazası maǵlıwmatların saqlaw hám maǵlıwmatlardan qolay hám nátiyjeli tárizde paydalanıwdı támiyinlew bolıp esaplanadı. Maǵlıwmatlar bazası sisteması úlken kólemdegi maǵlıwmatlardı basqarıw ushın dúzilgen. Álemdegi bárshe obektler, adamlar arasındaǵı hár qıylı qatnaslar, tábiyattaǵı qubılıslar insannıń seziw organları arqalı miyinde sáwlelenedi. Semiotika iliminde bunday túrdegi sáwleleniwlerdi belgileniwshi dep ataydı. Semiotika - bul belgiler haqqındaǵı ilim. Óz gezeginde adamzat ózine qolaylı bolǵan tańbalar arqalı olardı (bizlerdiñ jaǵdayımızda belgileniwshiler) belgileydi. Al, belgilengen obektler, adamlar arasındaǵı qatnaslar, tábiyattaǵı qubılıslar signallar arqalı átirapqa tarqaladı. Tarqatılıwshi signallar jazba yamasa ses arqalı ámelge asırılardı. Bunday signallar járdeminde oqıwshılardıń sózlik qorı qalıplesedi hám keńeyip baradı. Nátiyjede olarda jazıw hám óz-ara sóylesiw qalıplesedi. Bul kónlikpelerdiñ dáslepki basqışı mektepke shekemgi hám baslawish tálimde aydınlasa baslaydı.

Baslawish tálimde ana tili pánin oqıtıwdıń tiykarǵı

wazıypası - oqıwshılardı durıs sóylep sawatlı jazıwǵa úyretiwden ibarat. Bul pánde jas óspirimlerdiñ sózlik qorın keńeytiriw maqsetinde kórgizbeli qurallardan ónimli paydalanıladı. Eger bunday qurallardan paydalanılmasa, olardıń miyinde úyrenilip atırǵan obektler, hár qıylı qatnaslar yamasa tábiyattaǵı bolıp atırǵan qubılıslar sáwlelenbey qaladı. Bul óz gezeginde oqıwshılardıń pándi ózlestiriw múmkinshiliklerinen tolıq ayırılardı. Máselen: «Bayıwlını» jas óspirimler dáslep zooparkte, televizorda yamasa súwretin kórmese onda bayıwlını hárıp shıńjırlarınan dúzilgen signal oqıwshılardıǵa uzatılǵan waqıtta, hesh qanday mánige iye bolmaǵan ápiwayı akustikalıq signal sıpatında qabıl etiledi.

Bunday jaǵdayda oqıwshılar kelgen sózdiń mánisin túsınbey qalatuǵınlıǵın kóriw múmkin.

Matematikalıq, fizikalıq, ximiyalıq formulalar jasalma tiller qatarına kirse, al qaraqalpaq, qazaq, ózbek hám álemdegi bárshe tiller tábiyiy tiller qatarına kiredi.

Tariyxta bul tiller arqalı xalıqtı sawatlandırıw kitap baspaxanasınıń júzege keliwi menen ámelge asırılǵan. Al, házirgi dáwirde bul sawatlandırıwǵa kompyuterlestiriw texnikası aralasıp atır.

Ótken sekسينinshi jıllarındaǵı bildirilgen ilimiy boljawlarǵa 2040, 2050 - jıllar aralıqlarında jámiyet tolıq informaciyalıq dáwirge ótedi. Sol sebepli jazıwlar qaǵazda ruchka arqalı emes, bálki kompyuterler arqalı ámelge

asırılatusınlığı atap kórsetilgen.

Álbette, sekseninshe jıllarda bildirilgen bunday boljawlar, qanday da bir ilimiy-fantastikalıq pikirlerge uqsap ketetuǵın edi. Sol sebepli jámiyetshilik bul boljawlardı onsha tán almadı. Biraqta aradan jıgırma jıl óter ótpesten-aq jazıwların kómpyuter arqalı ámelge asatuǵınlığı haqqındaǵı boljawlar óz tastıǵın ala basladı.

Xalıq táliminde sawatlandırıwdıń ekinshi jolı bolǵan kómpyuterlik texnologiyalardı endire basladı. Nege degende házirgi zaman informaciya aǵımınıń hádden tis kóbeyip ketiw nátiyjesinde olardı sistemalaştırıw, qayta islew, operativ túrde adresatlarǵa jiberiw hám usıǵan zárúr bolǵan. Sol sebepli, kómpyuterlik texnikanıń jetiskenlikleri xalıq xojalıǵımızdıń derlik hámme tarawına kirip úlgerdi [4:4].

Jańa ásirimizdiń jaqın on jıllıǵı-sawatlandırıwdıń kómpyuterlik usılına tolıq ótetuǵınlığı málim boldı. Bul óz gezeginde jıgırmaınshe ásir sawatlı adamları arasında payda bolatuǵın keskin ayırmashılıqlardıń júzege keliwin payda etip otır. Usınday ayırmashılıqlardıń aldın alıw maqsetinde xalıq tálimi sawatlandırıwdıń ekinshi jolı yaǵnıy kómpyuterlik texnologiyalardı endire basladı.

Nátiyjede xalıq tálimi diziminde oqıtıwdıń jańa pedagogikalıq texnologiyası júzege keledi. Álbette bul óz jolı menen biziń kúnimizge deyin kelip jetken nızamlı qubılıs. Al bul qubılısqa yaǵnıy jańa texnologiyanı dúziw hám onı turmısqa asırıw ushın kóp mıńlıq pedagog kadrlardan turatuǵın armıyanıń qatnasatuǵınlığı tábiyǵıy qubılıs. Sonlıqtan jańa texnologiyanıń jaratılıwında hám onıń turmısımızda paydalanıwdıń dáslepki basqıshında hár qıylı bógetler hám qıyınshılıqlar, qarama-qarsılıqlardıń bolıwı sózsiz. Mine usı qarama-qarsılıqlar ishindegi, yaǵnıy jańa texnologiyanıń júzege keliwine irkinish jasıtuǵın faktorlardıń biri - bul jıllar dawamında bir texnologiyaǵa úyrenisip qalıw nátiyjesinde hám jańa metodlardı qabıl etiwdi qálemeytuǵın, qalıplesip qalǵan eski steoretiplerden qutılıw qıyınshılıǵı bolıp tabıladı. Bul qıyınshılıqlardı, qarama-qarsılıqlardı jeńiw bizden bir qansha waqıt talap etedi.

Usıladı esapqa alǵan halda eski sovet dáwirinde jaratılǵan texnologiyalardıń gónerip qalǵanlıǵın hám onıń házirgi tálim sistemasınıń talaplarına juwap bermeytuǵınlığı haqqındaǵı uǵımdı qalıplestiriwimiz hám oǵan isendiriwimiz zárúr.

Sonlıqtanda zamanagóy oqıtıw texnologiyaları talaplarına say, jańa áwlad sabaqlıqların dúziw máseleleri házirgi dáwirdeń aktual máseleleriniń biri bolıp, bunı baslawısh bilimlendiriw tarawına en jaydırıw máselesi úlken itibarǵa alınbaqta

Tariyxta hesh bir texnologiya, bir ásirde ekinshi ásirge kóship otırmaǵan. Hár qanday texnologiyanıń, ómir súriw dáwiri bar. Birewi on jıl, ekinshisi 20 jıl, ayırımlar 30-40 jıl ómir súrip, xalıqqa xızmet kórsetken. Biraq dáwirdeń hám turmısımızdıń talabına muwapıq tálim sistemasına degen talap kúsheyip otradı. Nátiyjede eski texnologiyanıń paydalanıw órisi tarayıp, áste aqırın talapqa juwap bermegenligi sebepli, saxnadan shıǵadı. Olay bolsa házirgi zaman bilimlendiriw sistemasına juwap beretuǵın pedagogikalıq texnologiyalardı jaratıwımız zárúr boladı.

Ádebiyatlar

1. Ayımbetov M.K. Baslawısh bilimlendiriw sabaqlıqlarınıń kómpyuterlik qorın dúziw máselesi haqqında «Bilimlendiriwdiń aktual máseleleri haqqında». NMPI baspası. –Nókis: 2005, 6-8-b.
2. Ayımbetov M.K., Tajbenova. S. Baslawısh bilimlendiriw sabaqlıqların jetilistiriw máseleleri. Óz IAQB «XABARSHISI» jurnalı. –Nókis: 2004, № 34, 150-152-b.
3. Abdikarimov B. hám basqalar. Termonologiyalıq sózliklerdiń kómpyuterlik qorı jáne onı paydalanıwdıń keleshegi. «Qazaq tiliniń kómpyuterlik qorı». –Almatı: 1992. 9-12-b.
4. Andryushenko V.M. «Konceptiya i arxitektura mashinnogo fonda russkogo yazıka». -M.: «Nauka», 1989.
5. Yuldashev J.G. «Jáhán ádebiyatı» jurnalında basıp shıǵarılǵan «tálim hám talap, mashqalalar, tájiriye hám juwmaqları»-maqalası 1998.

REZYUME. Mazkur maqolada xalıq ta'limi tizimidagi o'qitish texnologiyalarini doimo yangilab borish va unga xos zamonaviy darsliklarni tayyorlab borishimiz zarur ekanligi to'g'risida bayon qilingan.

РЕЗЮМЕ. В данной статье излагается необходимость подготовки современных учебников и регулярное обновление технологий обучения в системе народного образования.

SUMMARY. This paper outlines the need for regular updating of learning technologies and the preparation of modern textbooks that suit them at the system of Public Education.

Usınılǵan jańa texnologiyanı úyreniw hám oǵan úyrenisiw júda hám quramalı hám qıyın process ekenligin umıtpawımız kerek. Bul jerde Birinshi prezidentimiz I.Karimovtıń jańa úydi qurmay turıp gónesin buzıawımız kerek degen sózin de umıtpawımız kerek álbette.

Jańa pedagogikalıq texnologiyanı oqıw processine endiriw dáwirinde payda bolıwı múmkin bolǵan bılǵasıqlardı boldırmaıw ushın, onı izbe-iz basqıshpa-basqısh ámelge asırıwımız kerek boladı.

Aldıńǵı pedagogikalıq texnologiyaǵa ótiwden aldın pedagog kadrlarımızdıń eski sovet dáwirindegi jaratılǵan texnologiyalardıń gónerip qalǵanlıǵın hám onıń házirgi bilimlendiriw sistemasınıń talaplarına juwap bermeytuǵınlığı haqqındaǵı uǵımdı qalıplestiriwimiz hám oǵan isendiriwimiz zárúr. Sebebi jańa aldıńǵı qatardaǵı texnologiyanı dúziw hám onı turmısqa asırıwımız ushın kóp mıńlıq pedagog kadrlardan turatuǵın armıyanıń qatnasatuǵınlığın umıtpawımız kerek. Egerde hámme bul jumısqa belsene birigip qatnaspa, álbette bilimlendiriw sistemasındaǵı aldıńǵı qatar pedagogikalıq texnologiyanı dúziw hám turmısqa asırıw múmkin bolmaıy qaladı.

Jura Yuldashevтіń «Jáhán ádebiyatı» jurnalında basıp shıǵarılǵan «tálim hám talap, mashqalalar, tájiriye hám juwmaqları»-maqalasında xalıq tálimi ministrliginiń ózbek tili hám ádebiyatı tálimin jetilistiriw haqqındaǵı alıp barılıp atırǵan áhmiyetli baǵdarların kórsetip ótedi. Atap aytqanda jaqınǵa deyin mekteplerimizde sabaq barısında muǵallım húkimdar edi. Ol baladan tek ǵana ózim túsingen nárseni túsinip alıwdı talap eter edi. «Meniń aytqanıw aytqan, degenim degen - usılda is tutıp, oqıwshılarda biyǵárez pikir júrgiziwge kórkem hám ilimiy kitaplar ústinde ózbetinshe islewge múmkinshilik berilmeytuǵın edi dep kórsetedi. Avtor bul pikirde jáne de tómendegishe tereńlestiredi: Búgin talap tıp tamırınan ózgerdi. Máselen, burınları muǵallım balalardı oqıtatuǵın edi, házir oqıtıwǵa úyretiw zárúr. Bular basqa-basqa túsinikler. Burınları bala ápiwayı tınlawshı bolsa, al endi ol sabaqtı shólkemlestiriwge qatnasıwshı: oqıwshı ózi alıwı jaǵdayında, yaǵnıy qosımsha derekler, maǵlıwmatlar, xabarnamalar ústinde islew, sol tiykarda nátiyjeler shıǵarıwdı úyreniw kerek» - dep kórsetedi [5:108].

Joqarıdaǵı atı atalǵan pikirlerdi ulıwmalastırar ekenbiz, onda jámiyetimizdegi bolıp atırǵan jańalanıwlar hám ózgerisler oqıwshılar jámaátiniń psixologiyasına úziksiz túrde tásir jasap otradı eken, mine usınday tásirler nátiyjesinde oqıwshılar jámaátiniń psixologiyasında belgili bir dárejede ózgerip otradı. Bizlerdiń sociyalogiyalıq izertlewlerimizge qaraǵanda hár tórt jıl 10-15%, hár jıgırma jıl 50-75% al qırq jıl 100-150% ke ózgerdi eken. Júzege kelgen bunday jaǵday burınǵı oqıtıw texnologiyalarınń jaramsız bolıp qalǵanlıqlarınan derek beredi.

Xalıq bilimlendiriw sistemasındaǵı oqıtıw texnologiyaların mudamı jetilistiriw barıw áhmiyetli wazıypalardıń biri bolıp qalmaqta. Bul orında oqıwshılar jámaátiniń psixologiyasınıń ózgerip barıwlarına baylanıslı, oǵan say zamanagóy sabaqlıqlardı jetilistiriw barıwımız zárúr ekenlikleri turmısımızdıń ózi kórsetip barmaqta.